# ЎСМИРЛИК ДАВРИДА УМУРТҚА ПОҒОНАСИНИНГ АНТРОПОМЕТРИК КЎРСАТКИЧЛАРИНИ ЁШ ВА ЖИНСГА БОҒЛИҚ ҲОЛДА БАҲОЛАШ

Муаллиф: Ахмедов Жобир Мохиржонович

Муассаса: Тошкент Кимё Халқаро Университети

(Тошкент, Ўзбекистон)

**Аннотация**

Мазкур тадқиқот ўсмирлик даврида умуртқа поғонасининг антропометрик кўрсаткичларини ёшга боғлиқ ҳолда баҳолашга бағишланган. Тадқиқотнинг мақсади турли ёш гуруҳларида умуртқа поғонаси ўлчамларининг ўзгариш динамикасини аниқлаш ва морфологик ривожланиш хусусиятларини тавсифлашдан иборат. Тадқиқотда антропометрик ўлчаш, гуруҳлараро қиёсий таҳлил ва статистик усуллардан фойдаланилди. Умуртқа поғонаси узунлиги, бўй узунлиги ва тана вазни каби кўрсаткичлар баҳоланди. Олинган маълумотларни ёш гуруҳлари бўйича таққослаш орқали умуртқа поғонасининг ўсиш хусусиятларини аниқлаш кўзда тутилди. Тадқиқот натижалари ўсмирларнинг жисмоний ривожланишини баҳолаш ва ёшга хос морфометрик кўрсаткичларни тавсифлашда муҳим аҳамият касб этади.

**Калит сўзлар:** ўсмирлик даври, умуртқа поғонаси, антропометрия, ёш хусусиятлари, морфометрия, ўсиш динамикаси, жисмоний ривожланиш.

**Кириш:** Ўсмирлик даври организмнинг жадал ўсиши ва таянч-ҳаракат тизимининг морфологик жиҳатдан такомиллашиши билан тавсифланади. Ушбу даврда умуртқа поғонасининг узунлиги, умуртқа таналарининг ўлчамлари ва тана пропорцияларида ёшга боғлиқ ўзгаришлар кузатилади. Умуртқа поғонасининг антропометрик хусусиятларини ўрганиш ўсмирларнинг жисмоний ривожланиш қонуниятларини аниқлаш ва морфологик кўрсаткичларни баҳолашда муҳим аҳамиятга эга.

Илмий адабиётларда умуртқа поғонасининг ўсиши ва ривожланиши ёш, жинс ҳамда умумий тана ўлчамлари билан боғлиқ ҳолда ўрганилган. Gilsanz ва ҳаммуаллифлари болалар ва ўсмирларда умуртқа таналарининг ўлчамларида жинсга боғлиқ фарқларни аниқлаган. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг 5–19 ёшли болалар ва ўсмирлар учун ўсиш стандартлари эса жисмоний

ривожланишни ёш ва жинс хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда баҳолаш зарурлигини таъкидлайди.

Шу билан бирга, умуртқа поғонасининг антропометрик кўрсаткичларини турли ёш гуруҳларида қиёсий таҳлил қилиш ўсиш динамикасини баҳолаш имконини беради.

**Тадқиқот мақсади:** ўсмирлик даврида умуртқа поғонасининг антропометрик кўрсаткичларини турли ёш гуруҳларида баҳолаш ва уларнинг ўзгариш динамикасини аниқлаш.

**Материал ва усуллар:** Тадқиқотда жами 200 нафар ўсмирнинг антропометрик кўрсаткичларини баҳолаш режалаштирилди. Иштирокчилар ёш хусусиятларига мувофиқ учта гуруҳга ажратилди: 12–13 ёш, 14–15 ёш ва 16–17 ёш. Ҳар бир гуруҳда умуртқа поғонаси узунлиги, бўй узунлиги ва тана вазни каби кўрсаткичлар ўрганилди.

Антропометрик ўлчовлар стандартлаштирилган усуллар асосида амалга оширилди. Олинган маълумотлар ёш гуруҳлари бўйича таққосланди. Миқдорий кўрсаткичлар ўртача қиймат ва стандарт оғиш (M ± SD) шаклида ифодаланди. Гуруҳлараро фарқларни баҳолашда маълумотларнинг тақсимланиш хусусиятларига мувофиқ статистик тестлардан фойдаланилди. Статистик аҳамиятлилик даражаси $p<0,05$ деб белгиланди.

**Натижалар:** Тадқиқот натижаларини таҳлил қилишда умуртқа поғонаси антропометрик кўрсаткичларининг ёш гуруҳлари бўйича ўзгаришлари баҳоланди. Ёш ортиши билан тана бўйи ва умуртқа поғонаси узунлиги кўрсаткичларидаги ўзгаришларни аниқлашга алоҳида эътибор қаратилди.

**Муҳокама:** Умуртқа поғонасининг антропометрик кўрсаткичлари ўсмирлик даврида организмнинг умумий ўсиш жараёнлари билан боғлиқ ҳолда ўзгариши мумкин. Турли ёш гуруҳларини таққослаш ўсиш динамикасини тавсифлаш ва морфологик кўрсаткичларнинг ёшга хос хусусиятларини аниқлашда муҳим аҳамиятга эга.

Тадқиқот натижаларини талқин қилишда иштирокчиларнинг жинси, жисмоний ривожланиш даражаси ва жинсий етилиш хусусиятларини ҳисобга олиш зарур. Бу омиллар умуртқа поғонасининг ўсиш суръатларидаги индивидуал фарқларни тушунтиришга ёрдам беради.

**Хулоса:** Ўсмирлик даврида умуртқа поғонасининг антропометрик кўрсаткичларини ёш гуруҳлари бўйича баҳолаш морфологик ривожланиш хусусиятларини аниқлашнинг муҳим йўналиши ҳисобланади. Умуртқа поғонаси узунлиги, бўй узунлиги ва тана вазнини комплекс таҳлил қилиш ўсиш жараёнларини қиёсий ўрганиш имконини беради. Ёшга хос ўзгаришларни баҳолашда жинс ва индивидуал ривожланиш хусусиятларини ҳисобга олиш тадқиқот натижаларининг илмий аҳамиятини оширади.

## ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Fokkens W.J., Lund V.J., Hopkins C., Hellings P.W., Kern R., Reitsma S., et al. European Position Paper on Rhinosinusitis and Nasal Polyps 2020. Rhinology. 2020;58(Suppl. 29):1–464.
2. Orlandi R.R., Kingdom T.T., Smith T.L., Bleier B., DeConde A., Luong A.U., et al. International Consensus Statement on Allergy and Rhinology: Rhinosinusitis 2021. International Forum of Allergy & Rhinology. 2021;11(3):213–739. doi:10.1002/alr.22741.
3. Leung A.K.C., Hon K.L., Chu W.C.W. Acute bacterial sinusitis in children: an updated review. Drugs in Context. 2020;9:2020-9-3. doi:10.7573/dic.2020-9-3.
4. Ramadan H.H., Chaiban R., Makary C. Pediatric Rhinosinusitis. Pediatric Clinics of North America. 2022;69(2):275–286. doi:10.1016/j.pcl.2022.01.002.
5. DeMuri G.P., Eickhoff J.C., Gern J.C., Wald E.R. Clinical and Virological Characteristics of Acute Sinusitis in Children. Clinical Infectious Diseases. 2019;69(10):1764–1770. doi:10.1093/cid/ciz023.
6. Zhao E.E., Koochakzadeh S., Nguyen S.A., Yoo F., Pecha P., Schlosser R.J. Orbital complications of acute bacterial rhinosinusitis in the pediatric population: a systematic review and meta-analysis. International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology. 2020;135:110078. doi:10.1016/j.ijporl.2020.110078.
7. Wyler B., Mallon W.K. Sinusitis Update. Emergency Medicine Clinics of North America. 2019;37(1):41–54. doi:10.1016/j.emc.2018.09.007.
8. Conway S.J., Mueller G.D., Shaikh N. Antibiotics for Acute Sinusitis in Children: A Meta-Analysis. Pediatrics. 2024;153(5):e2023064244. doi:10.1542/peds.2023-064244.
9. Burkhanov U.M., Khushvakova N.Zh. Современные аспекты патогенеза детского риносинусита: обзор литературы. Международный журнал научной педиатрии. 2024;3(2):495–502. doi:10.56121/2181-2926-2024-3-2-495-502.
10. Cytokine profile of chronic rhinosinusitis without polyps. Вестник оториноларингологии. 2022;87(4):51–56. doi:10.17116/otorino20228704151.